

“BURJUVA PROLETARYA”

Aydınlık Gazetesi, 25 Ekim 2011

Yıldırım Koç

“Burjuva proletarya” kavramını daha önce hiç duydunuz mu, bilmiyorum. Marx’ın dostu F.Engels’in geliştirdiği bir kavram olmasına karşın, nedense pek kullanılmaz. Halbuki günümüzde emperyalist ülkelerin işçi sınıflarından medet umanlar güzel bir cevaptır.

Engels bu kavramı 1858 yılında Marx’a yazdığı bir mektupta kullanmıştır.

Kavramın öyküsüne bakalım.

1830’lu ve 1840’lı yıllarda İngiltere’de düzenin sonuçlarına, kapitalizmin yarattığı cehenneme karşı gösterilen tepkiler yaygınlaşıyor ve militanlaşıyordu. Marx ve Engels, İngiliz işçi sınıfına büyük umutlar bağlamıştı.

Ancak bütün Avrupa’ya saran 1848 devrimleri İngiltere’ye uğramadı.

Marx ve Engels, yeni bir ekonomik krizin İngiltere’de devrimci bir durum yaratacağını umdular. 1857 yılında yeni bir ekonomik kriz yaşandı. Ancak bu kriz de bekledikleri sonucu yaratmadı.

O zaman bunun nedenlerini araştırmaya ve tartışmaya başladılar.

Yaptıkları tespit, İngiliz işçi sınıfının İngiliz kapitalizminin uluslararası düzeydeki sömürsünden pay almasıydı.

Söz konusu olan, işçi sınıfının üst tabakası veya işçi aristokrasisi değil, işçi sınıfının bütünüydü.

Bu yıllarda İngiltere’de Çartist hareketin devrimci kanadının önderlerinden Ernest Jones, işçi sınıfı ile orta sınıf reformcularının işbirliğini sağlamaya yönelik bir konferans çağrısı yaptığında, Engels İngiliz işçi sınıfının burjuva proletaryaya dönüşmesinden söz etti: “İngiliz proletaryası gerçekte giderek daha fazla burjuva oluyor; öyle ki, tüm ulusların en burjuvası olan bu ulus, gözüktüğü kadarıyla, nihai olarak, bir burjuvazinin yanı sıra bir burjuva aristokrasie ve bir burjuva proletaryaya sahip olmayı amaçlıyor. Tüm dünyayı sömüren bir ulus için tabii ki bu belirli bir ölçüde geçerli nedenlere dayanmaktadır.”(7 Ekim 1858)

Marx da, 16 Nisan 1863 tarihinde Engels’e yazdığı mektupta “İngiliz işçilerinin belirgin burjuva hastalığı” demektedir.

Marx ve Engels, “İngiliz proletaryasının burjuvalaşması”nı İngiltere’nin dünyanın önemli ticari ilişkilerindeki tekeli konumuna bağlıyordu. Beklentileri, diğer kapitalist ülkelerin de gelişmesi sonucunda bu tekel konumunun sona ereceği ve İngiliz işçi sınıfının yeniden radikalleşeceği doğrultusundaydı. Engels, *İngiltere’de İşçi Sınıfının Durumu* kitabının 1892 yılında yapılan İngilizce baskısına yazdığı önsözde, şu değerlendirme yer alıyordu: “İngiltere’nin endüstriyel tekel durumunun olduğu dönemde İngiliz işçi sınıfı, belirli bir ölçüde, bu tekelin yararlarından payını aldı. Bu yararlar (İngiliz işçi sınıfı, Y.K.) arasında çok eşitsiz bir biçimde dağıtıldı; ayrıcalıklı azınlık çoğunu cebine attı, ancak büyük kitle de, en azından zaman zaman geçici bir pay aldı. İşte Owenizmin ölümünden beri İngiltere’de Sosyalizmin hiç olmamasının nedeni budur. Bu tekelin parçalanmasıyla, İngiliz işçi sınıfı bu ayrıcalıklı konumunu yitirecektir; ayrıcalıklı ve önder konumdaki azınlık da istisna tutulmaksızın (İngiliz işçi sınıfı, Y.K.) kendisini genel olarak diğer ülkelerdeki işçi arkadaşlarıyla aynı düzeyde bulacaktır. Ve İngiltere’de Sosyalizmin yeniden varolacak olmasının nedeni budur.”(s.44-45)

Engels’in beklentisi gerçekleşmedi. İngiltere’de burjuvazinin tekeli durumunun işçi sınıfına sağladığı olanaklar, emperyalist döneme geçilmesiyle birlikte daha güçlü bir biçimde devam etti ve diğer emperyalist ülkelere de yaygınlaştı.

Engels’in bu beklentisi gerçekleşmedi, ancak bundan 153 yıl önce geliştirdiği “burjuva proletarya” kavramı, günümüzde emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının davranışlarını açıklayabilmek açısından yol gösterici niteliğini sürdürmektedir.